

ARBOGA KOMMUN

Fritids- och kulturpolitiskt program

Ansvarig förvaltning: Kommunstyrelseförvaltningen

Kommunstyrelseförvaltningen
2024-08-22

Innehåll

1	Inledning.....	3
2	Utgångspunkter för fritid- och kulturarbetet.....	4
2.1	Internationella, nationella och regionala ramverk.....	4
2.2	Lokala styrdokument	4
2.3	Kulturens egenvärde och potential	5
2.4	Fritid och folkhälsa.....	7
2.5	God service och enkelhet.....	8
3	Arbogas historia och dagens möjligheter.....	9
4	Målområden för Arboga kommun	10
4.1	Tillgängliga och utspridda lokaler	10
4.2	Kompetensförsörjning.....	10
4.3	Föreningsdeltagandet.....	10
4.4	Det mångkulturella samhället och integrationen	11
4.5	Aktivt, kreativt och livslångt lärande.....	11
4.6	Folkbildning och kunskapsfrämjande.....	11
4.7	Spontan aktivitet och rörelseglädje	11
4.8	Kulturarv och kulturhistoria	12
4.9	Konstnärliga uttryck och skapande	12
5	Referenser	13

1 Inledning

Arboga kommuns vision är att vara en plats för inspiration – en plats där människor vill leva och verka.

Syftet med detta program är att klargöra kommunens ambitioner och viljeriktningar inom fritids- och kulturområdet för att på kort och lång sikt utveckla en inspirerande livsmiljö för alla Arbogabor. Ett rikt och varierat utbud av fritids- och kulturaktiviteter, ändamålsenliga anläggningar och rekreationsområden utgör några av förutsättningarna för att skapa ett livskraftigt samhälle, liksom de kultur- och naturmiljöer som är en del av stadens unika karaktär.

Kärnan för såväl fritid- som kulturverksamheten i Arboga kan i stor utsträckning sägas vara demokrati, tolerans, skapande, lärande och folkhälsa. Många av de demokratiska grundvärden som vi tar för givet, exempelvis yttrandefrihet och föreningsfrihet, stärks och upprätthålls genom både kommunala verksamheter, näringslivet och civilsamhället. I Arboga får individer möjlighet att växa och bli sina bästa jag.

Ett rikt och varierat föreningsliv bidrar starkt till ökad delaktighet, acceptans och inkludering för olika samhällsgrupper. Föreningarna skapar också livsglädje och livskvalitet för många människor, vilket leder till trygghet och sammanhållning. Ett rikt och varierat föreningsliv är därtill en bred och viktig förebyggande åtgärd, som bidrar till att motverka kriminalitet, brott och utanförskap.

Verksamheter och sammanslutningar inom såväl fritids- som kulturområdet främjar folkhälsan, ett samhälle där människor mår bra både fysiskt och mentalt. Folkhälsan stärks av både fysisk aktivitet och kreativt, konstnärligt skapande.

Arbogas fritid- och kulturliv präglas av samverkan mellan de kommunala verksamheterna och föreningslivet. De offentligt finansierade kultur- och fritidsverksamheterna och de ideella insatserna är nära sammankopplade. Detta möjliggör att Arboga kan erbjuda ett brett utbud av aktiviteter och evenemang.

I Arboga skapar vi ett hållbart och livskraftigt samhälle tillsammans. Ett samhälle som vi är och ska vara stolta över. Tillsammans skapar vi en plats för inspiration.

2 Utgångspunkter för fritid- och kulturarbetet

Med *kultur* i detta program avses musik, teater, dans, bild, konst, film och foto, litteratur, kulturarv och kulturmiljö. Ramarna för begreppet kultur följer Kulturrådets och Riksantikvarieämbetets verksamhetsområden.

Vidare betyder *fritid* i det här sammanhanget den tid som spenderas utanför arbetstid och skoltid eller andra delar av vardagen som kan anses vara obligatoriska, där individen i hög grad är fri att göra det den vill, när den vill. Just den individuella friheten är något som är grundläggande för det demokratiska systemet.

2.1 Internationella, nationella och regionala ramverk

Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling, Europakonventionen om mänskliga rättigheter och Barnkonventionen tillsammans med andra konventioner om mänskliga rättigheter är på övergripande nivå något som kommunen idag arbetar aktivt med och strävar efter att vidareutveckla. Vidare utgår mycket av kommunens arbete inom fritid och kultur från de nationella kulturpolitiska målen¹ samt nationella folkhälsomålen². Även regionövergripande styrdokument som Regional utvecklingsstrategi³, Regional kulturplan⁴ och Regional idrottsplan⁵ utgör viktiga ramverk och vägleder kommunens arbete.

2.2 Lokala styrdokument

Också på lokal nivå finns ett antal dokument och bestämmelser som är styrande för kommunens arbete inom bland annat fritid och kultur. Övergripande handlar det om kommunens styrmodell och vision, men även strategisk och ekonomisk plan och politiskt program för mandatperioden 2023–2026.

Inom kulturområdet utgör biblioteksplanen, kulturmiljöprogrammet och riktlinjen för det nationella minoritetspolitiska arbetet viktiga styrdokument, medan policy för stöd till organisationer och kommunens uthyrningspolicy styr viktiga delar av fritidsområdet. Biblioteksplanens strategiska inriktning för biblioteksverksamheten är av stor vikt för stadens kulturutveckling, liksom

¹ Regeringen.se, mål för kultur

² Folkhälsomyndigheten.se, nationella folkhälsomål och målområden

³ Regional utvecklingsstrategi 2030 (Region Västmanland)

⁴ Regional Kulturplan för Västmanland 2023–2026

⁵ Regional Idrottsplan Västmanland 2022–2030

kulturmiljöprogrammets mål att värna kulturhistoriska värden i form av fysiska miljöer och byggnader.

2.3 Kulturens egenvärde och potential

I de nationella kulturpolitiska målen fastslås att kulturen har ett egenvärde som är nödvändig för att värna yttrandefriheten:

Målen för kulturpolitiken är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

Kulturen är såväl en kraft att hämta styrka ur som ett direkt uttryck för själva yttrandefriheten. Kulturens frihet och egenvärde ska värnas som ett fundament för samhällets demokratiska utveckling. Två grundläggande förutsättningar för kulturlivet är *konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd*.

Detta handlar om att konst- och kulturskapare ska stå fria från dem som finansierar deras verksamhet, exempelvis politiken. Konsten ska inte utsättas för politisk styrning eller bedömning, det ska de med konstnärlig kompetens stå för. Med andra ord ska politiken finnas på ett armlängds avstånd från det konstnärliga skapandet.

"Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling."

Med hjälp av yttrandefriheten, den fria åsiktsbildningen och det fria meningsutbytet får människor möjlighet att uttrycka sig på sina egna sätt samt förmedla erfarenheter och berättelser, vilket stärker och nyanserar förståelsen för samhället och vår omvärld. Konst och kultur möjliggör det hållbara, demokratiska samhället där människor kan mötas och utvecklas gemensamt och individuellt.

I Region Västmanlands kulturplan 2023–2026 nämns bland andra fyra begrepp som är väldigt viktiga inom och för kulturen. Dessa kan sägas utgöra en stor del av kulturens kärna och hjärta.

Kulturell allemansrätt

Alla människor ska ha lika rättigheter och möjligheter till kulturupplevelser och till att skapa kultur oavsett kön, etnisk och religiös tillhörighet, socioekonomiska villkor, sexuell läggning, funktionsnedsättning, bostadsort eller ålder.

Kulturell infrastruktur

Föreningslivet, professionella aktörer och kommunala verksamheter möjliggör tillsammans konstnärlig produktion och förmedling av konst och kultur.

Kulturell mångfald

Ett varierat utbud av konst- och kulturyttringar och en kulturell mångfald avseende allt ifrån etnicitet, språk, kön, ålder, klass, funktionalitet och sexuell läggning till yrkes- och utbildningserfarenheter inom kulturen. En verklig kulturell mångfald kräver också att alla barn och unga har tillgång till kulturen, både som publik och som utövare. ⁴

Kulturens egenvärde

Kultur för kulturens egen skull, vilket betyder att det konstnärliga uttrycket är ett mål i sig och inte i första hand ska tillföra något till andra områden. Kulturen är en obunden kraft som skapas i sin egen rätt, på sina egna villkor.

Professionella kulturutövare

Några av de viktigaste aktörerna för ett levande och rikt kulturliv återfinns bland de professionella konst- och kulturskaparna, samt i civilsamhället. Utan de gräns- och verksamhetsöverskridande kulturskaparna faller en stor del av den fria och kreativa samhällsådran, som är av stor betydelse för demokratin.

2.4 Fritid och folkhälsa

Alla medborgare i Arboga ska ha möjlighet till en stimulerande och variationsrik fritid. Det ska vara möjligt att gå med i olika typer av föreningar och organisationer som bedriver en verksamhet som passar olika önskemål. Det ska också gå att aktivera sig spontant och utan krav eller villkor. De offentliga miljöer som kommunen erbjuder ska därtill vara tillgängliga och öppna för olika typer av aktiviteter, det ska finnas något för alla. I samverkan med civilsamhället och föreningslivet kan Arboga kommun upprätthålla och vidareutveckla stadens utbud.

Då en stor del av kommunens arbete inom fritids- och föreningsområdet utgörs av samarbete med civilsamhället, är de nationella målen för politiken för det civila samhället⁶ en viktig utgångspunkt.

Målet för politiken för det civila samhället är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att:

- ❖ *utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,*
- ❖ *stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter, och*
- ❖ *fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.*

Vidare till en annan viktig del av fritidsområdet, idrott och folkhälsa, där det nationella folkhälsomålet är formulerat på det här sättet:

Målet är att folkhälsopolitiken ska skapa samhällseliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Folkhälsopolitiken omfattas av åtta målområden och siktar mot att skapa jämlika livsvillkor, vilket i sin tur möjliggör en jämlik hälsa. Folkhälsa är alltså ett brett område som berör alla samhällsgrupper och individer, i samtliga av livets faser. Det handlar bland annat om livets tidiga villkor samt äldres hälsa och välmående. Andra områden som starkt påverkar folkhälsan är utbildning, försörjning,

⁶ Regeringen.se, mål för civila samhället och idrott

boendesituation och levnadsvanor. Givetvis är även hälso- och sjukvården ett centralt område.

I Regional Idrottsplan Västmanland 2022–2030 nämns bland annat utbildning och folkbildning som en viktig gemensam utgångspunkt. Vad gäller möjligheten till utbildning är de ideella ledarna väldigt betydelsefulla för en god demokratisk samt värderings- och hälsomässig skolning. Även sammanslutningar inom folkbildningen bidrar till utveckling och aktivt lärande på såväl grupp som individnivå.

Idrottsplanen tar vidare upp idrott för hela livet som ett utvecklingsområde. I stora drag handlar det om att aktiviteter kopplat till idrott och hälsa ska vara tillgängliga och inbjudande för alla, oavsett ålder eller ambitionsnivå. Särskilt prioriterade målgrupper här är barn och unga samt äldre över 65.

Inkludering är även det ett utvecklingsområde för Region Västmanland, där förutsättningar måste skapas för deltagande bland alla samhällsgrupper, exempelvis nyanlända och individer med funktionshinder. Här är idrottsrörelsens förutsättningar att bedriva parasport särskilt viktigt att prioritera, men även att det allmänna deltagandet speglar sammansättningen av de olika individer och grupper som finns i samhället.

2.5 God service och enkelhet

Arboga kommun ska arbeta för att kontakten med kommunen på övergripande nivå blir än mer enkel och smidig, för såväl invånare som företag och andra parter. Öppen information och dialog ska främjas på samtliga plan.

3 Arbogas historia och dagens möjligheter

Arboga bildades i början av 1200-talet. Med hjälp av Hansan och sitt strategiska läge som utskeppningshamn för järnet från Västra Bergslagen blev staden snabbt ett ekonomiskt centrum. I slutet av samma århundrade gjorde Franciskanerna Arboga till ett kulturellt centrum med influenser från södra Europa om utbildning, sjukvård, odling och konst.

År 1435 valdes Engelbrekt Engelbrektsson till rikshövitsman vid Arboga möte, som brukar beskrivas som Sveriges första riksdag. Arboga blev också ett politiskt centrum.

Arbogas medeltida historia präglas av öppenhet, nyfikenhet och tolerans. Världen kom till Arboga och berikade staden. En betydande del av medeltida gator och byggnader finns idag bevarade, vilket bidrar till den kulturhistoriska särprägel som gör Arboga speciellt.

Idag erbjuder Arboga kommun tillsammans med stadens föreningar en mängd olika arrangemang och aktiviteter för medborgare, besökare och andra intresserade. Några av de verksamheter som bedrivs i kommunal regi är stadsbiblioteket, Ekbacksbadet, fritidsgården Gluggen och kulturskolan.

Arbogas föreningsliv utgör sedan många år en värdefull tillgång för invånarna. Föreningarnas ideella arbete gör det möjligt för Arbogabon att ta del av ett rikt utbud som bio, konserter, teater, evenemang, idrottsverksamheter och museibesök. Även många rekreationsområden som spår, leder och promenadstråk sköts och tillgängliggörs av ideella krafter inom föreningslivet.

4 Målområden för Arboga kommun

I Arboga kommun finns tre strategiska områden som tillsammans skapar kommunens beslutade vision, Arboga – plats för inspiration. Dessa strategiska områden är *Inspirerande livsmiljö*, *Inspirerande lärande och arbete* samt *Inspirerande organisation*. Inom ramen för områdena har kommunfullmäktige beslutat om nio mål för mandatperioden 2023–2026, som på olika sätt följs upp och arbetas med inom organisationen.

Som en förlängning av dessa nio mål har kommunen i samverkan med föreningslivet och andra aktörer tagit fram målområden specifikt för just detta program. Dessa målområden knyter an till såväl utmaningar som möjligheter inom fritids- och kulturområdet.

4.1 Tillgängliga och utspridda lokaler

Ett av Arboga kommuns målområden är att upprusta och i högre grad tillgängliggöra stadens offentliga lokaler och anläggningar. Att tillgängliggöra lokaler handlar inte bara om den fysiska placeringen, utan även om anpassningar sett till människors olika förutsättningar. Samtliga av kommunens lokaler ska vara funktionella och av god kvalitet, men även geografiskt utspridda för att skapa så god tillgång som möjligt för invånarna. Långsiktiga satsningar på stadens anläggningar är viktigt och prioriterat.

4.2 Kompetensförsörjning

Verksamheter inom både kultur- och fritidsområdet behöver varierad och hög personalkompetens för att fungera väl på kort och lång sikt. Därför fokuserar kommunen på att aktivt arbeta med kompetensförsörjningen strategiskt och långsiktigt.

4.3 Föreningsdeltagandet

Den ökande medelåldern och det minskande medlemsantalet i Arbogas föreningsliv innebär utmaningar för att kunna upprätthålla ett fortsatt rikt utbud av föreningsaktiviteter i framtiden. Därmed försvagas även viktiga demokratiska incitament. Arboga kommun arbetar för att stödja och främja deltagandet i stadens olika föreningar, samt införseln av fler ideella ledare och funktionärer.

4.4 Det mångkulturella samhället och integrationen

Undersökningar visar att föreningsdeltagande och engagemang ser olika ut beroende på flerspråkig och annan kulturell bakgrund.⁷ Med ett mångkulturellt samhälle ställs det nya krav på medvetet inkluderande arbetssätt i föreningslivet och i kulturverksamheterna, om det ska ge alla människor samma möjligheter att delta. Arboga kommun ska skapa förutsättningar för alla medborgare att ta del av verksamheter och aktiviteter inom fritid- och kulturområdet, oavsett födelse-land och ursprung.

4.5 Aktivt, kreativt och livslångt lärande

Alla barn ska ha lika möjligheter att leka, lära och vara kreativa. Det frivilliga lärandet som sker på barns fritid främjar känslan av delaktighet, vidgar och fördjupar perspektiven samt kan utgöra grunden för framtida sysselsättning. Ett rikt utbud av aktiviteter för det frivilliga lärandet kan förbättra livskvaliteten för såväl barn som vuxna och erbjuda en fristad för de som önskar det. Därför är det viktigt att kommunen fortsatt arbetar för att stötta olika typer av föreningsverksamheter. Idag finns ett väl utbyggt bibliotek, kulturskola och fritidsgård som samverkar med övriga förvaltningar och föreningsliv för att nå så många barn, unga och vuxna som möjligt. Fortsatta satsningar inom verksamheter som bibliotek och studieförbund behövs för att skapa förutsättningar för lärande även senare i livet.

4.6 Folkbildning och kunskapsfrämjande

Studieförbund och andra organisationer inom folkbildningsområdet är viktiga för kunskapsfrämjandet och gemensamt lärande. Även litteraturen och digitala medium som ljudböcker exempelvis bidrar starkt till bildningen i samhället. Arboga kommun satsar på folkbildningen och arbetar med att skapa förutsättningar för den att utvecklas, bland annat genom att främja tillförseln av ekonomiska resurser och bidrag.

4.7 Spontan aktivitet och rörelseglädje

I Arboga ska det vara enkelt att spontant aktivera sig och göra roliga saker. Spontana aktivitetsytor ska finnas utspridd över hela kommunens område. Det ska vara möjligt för såväl gammal som ung att ta sig till sådana platser där det går att aktivera sig på olika sätt. Skolan har här även en viktig roll i det hälsofrämjande arbetet för barn och unga med målet att eleverna ska känna rörelseglädje och

⁷ Projekt Brottarkoll, Rapport – Ett motpartens perspektiv på den svenska idrottsrörelsen och föreningstraditionen (2022).

vilja vara utomhus för lek och rekreation. Vidare ska det finnas god tillgång till naturområden med närhet till skog, vatten och andra öppna ytor. Att vistas i naturen ger goda hälsoeffekter och lägger grunden för en hållbar livsstil, särskilt för barn och unga.⁸ Arboga kommun prioriterar utvecklingen av sådana platser och att de görs attraktiva för så många som möjligt.

4.8 Kulturarv och kulturhistoria

Arboga har ett unikt kulturarv med en historia som få kommuner kan mäta sig med. Idag finns bebyggelse, gator och föremål bevarade från medeltiden som i hög grad bidrar till stadens identitet och styrka. Kulturarvet handlar dock inte enbart om fysiska saker utan också om idéer och värden som finns kvar än idag, vilka på flera sätt kan sägas prägla dagens olika tankemönster. Arboga kommun vårdar samt utvecklar stadens kulturarv och de miljöer som har kulturhistoriskt värde.

4.9 Konstnärliga uttryck och skapande

Dans, musik, teater, konst och andra kreativa uttrycksformer skapar livsglädje för många och bidrar till en fri och demokratisk samhällsutveckling. Principen om armlängds avstånd är här viktig att upprätthålla. Det finns även belagt inom forskning att kultur- och rörelseaktiviteter bidrar till såväl mentalt som fysiskt välbefinnande.⁹ Genom att göra sådana aktiviteter lättillgängliga för många främjas folkhälsan samt leder till att Arbogabon mår bra. Vidare satsar Arboga kommun på att skapa förutsättningar för individer och grupper att kunna utöva dessa uttrycksformer på sina egna sätt och utvecklas i samklang med dem.

⁸ Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang (2011).

⁹ Kultur och hälsa i praktiken, Vilka samband ser vi mellan kulturaktiviteter och hälsa? (2016). Barn, musik och hälsa; om självutveckling och känslöhantering (2012).

5 Referenser

Barn, musik och hälsa; om självutveckling och känslohantering (Wrangsjö & Trondalen 2012).

Den nyttiga utevistelsen? Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang (Mårtensson, Lisberg Jensen m.fl. 2011).

Från ord till handling, Regional Kulturplan för Västmanland 2023-2026.

Kultur och hälsa i praktiken, Vilka samband ser vi mellan kulturaktiviteter och hälsa? (Theorell & Ullén, (Sigurdson & Sjölander (red) 2016).

Regeringens mål för civila samhället och idrott, regeringen.se/regeringens-politik/civila-samhallet-och-idrott/mal-for-civila-samhallet-och-idrott

Regeringens mål för kultur, regeringen.se/regeringens-politik/kultur/mal-for-kultur

Nationella folkhälsomål och målområden, folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/vad-styr-folkhalsopolitiken/nationella-mal-och-malomraden

Projekt Brottarkoll, Rapport – Ett motpartens perspektiv på den svenska idrottsrörelsen och föreningstraditionen (Arboga Atletklubb 2022).

Regional Idrottsplan Västmanland 2022-2030.

Vår strategi för ett livskraftigt Västmanland, Regional utvecklingsstrategi 2030.